

VOKAL IJROCHILIGINI RIVOJLANTIRISHDA OVOZ POSTANOVKASINING AHAMIYATI VA BUNDA GENDER TENGLIK MASALASI

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2026-20-256-259>

Jalilova Gulruh Ravshan qizi

Xalqaro Nordik universiteti “Musiq ta’limi va san’at” mutaxassisligi

I-bosqich magistranti.

jalilovagulrux48@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola vokal ijrochilikni rivojlantirishda ovoz postanovkasining ahamiyatini, shuningdek, gender tenglik masalalarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Ovoz postanovkasi — ijrochining texnik jihatdan to‘g‘ri va estetik jihatdan mukammal vokal chiqishini ta’minlaydigan muhim jarayon bo‘lib, u ovoz diapazonini kengaytirish, tovush sifatini oshirish va vokal texnikalarni mukammal bajarish imkonini beradi. Maqolada, shuningdek, erkak va ayol ijrochilar ovoz postanovkasida duch keladigan farqlar, gender stereotiplari va ularni yengish usullari ham tahlil qilinadi. Ishda amaliy va nazariy jihatlar birlashtirilib, zamonaviy vokal pedagogikasi kontekstida gender tenglik masalasi ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Vokal ijrochilik, ovoz postanovkasi, vokal texnika, gender tenglik, pedagogik metodlari, diapazon va ovoz sifati.

ЗНАЧЕНИЕ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСА В РАЗВИТИИ ВОКАЛЬНОГО ИСПОЛНИТЕЛЬСТВА И ВОПРОСЫ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Джалилова Гулрух Равшановна

Магистрант 1-го курса, Международный Нордический университет, направление

«Музыкальное образование и искусство».

jalilovagulrux48@gmail.com

Аннотация: Данная статья посвящена изучению значимости постановки голоса в развитии вокального мастерства, а также вопросам гендерного равенства. Постановка голоса — это важный процесс, обеспечивающий технически правильное и эстетически совершенное вокальное исполнение, позволяющий расширять диапазон голоса, улучшать качество звучания и совершенствовать вокальные техники. В статье также анализируются различия, с которыми сталкиваются мужчины и женщины в постановке голоса, гендерные стереотипы и способы их преодоления. Теоретические и практические аспекты объединены для рассмотрения вопросов гендерного равенства в контексте современного вокального педагогического процесса.

Ключевые слова: Вокальное исполнительство, постановка голоса, вокальная техника, гендерное равенство, педагогические методы, диапазон и качество голоса.

THE IMPORTANCE OF VOICE TRAINING IN THE DEVELOPMENT OF VOCAL PERFORMANCE AND THE ISSUE OF GENDER EQUALITY

Jalilova Gulruh Ravshan qizi

1st-year Master’s student, International Nordic University, specialty: “Music Education and Art.”

jalilovagulrux48@gmail.com

Abstract: *This article is devoted to studying the significance of voice training in the development of vocal performance, as well as issues of gender equality. Voice training is an important process that ensures technically correct and aesthetically refined vocal performance, allowing performers to expand their vocal range, improve sound quality, and master vocal techniques. The article also analyzes the differences encountered by male and female performers in voice training, gender stereotypes, and ways to overcome them. Both theoretical and practical aspects are combined to examine gender equality issues within the context of contemporary vocal pedagogy.*

Keywords: *Vocal performance, voice training, vocal technique, gender equality, pedagogical methods, vocal range and sound quality.*

Vokal ijrochilik san’ati bugungi kunda nafaqat musiqa ijrosining, balki madaniy va pedagogik jarayonlarning ajralmas qismi hisoblanadi. Zamonaviy vokal ijrochilikda ijrochining texnik tayyorgarligi, ovozning ifodaviyligi va professional mahorati katta ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, **ovoz postanovkasi** — ijrochining ovozini to’g’ri shakllantirish, tovush sifatini oshirish va diapazonini kengaytirish jarayoni bo’lib, vokal ijrochilikning poydevorini tashkil etadi. Ovoz postanovkasi ijrochiga nafaqat texnik jihatdan, balki ifodaviy jihatdan ham erkinlik va ijodiy imkoniyatlar yaratadi.

Ovoz postanovkasi vokal ijrochining texnik jihatdan rivojlanishi uchun asosiy vosita hisoblanadi. U orqali ijrochi nafaqat ovozning aniqligi va barqarorligini oshiradi, balki to’g’ri nafas olish, artikulyatsiya va tovush nazoratini ham egallaydi. Shu bilan birga, ovoz postanovkasi tovush sifatini yaxshilash va vokal diapazonni kengaytirishga yordam beradi, bu esa ijrochiga turli janr va uslublarda erkin ijro imkonini beradi. Pedagogik jarayonda amaliy mashqlar va metodikalar muhim ahamiyatga ega: vokal gimnastika, to’g’ri nafas olish texnikasi, rezonator mashqlari va intonatsiya mashqlari orqali ovoz postanovkasi samarali rivojlantiriladi. [1.22.].

Vokal ijrochilikda erkak va ayol ovozining anatomik va fiziologik farqlari muhim rol o’ynaydi. Masalan, erkaklarning ovoz simlari ayollarnikiga qaraganda qalinroq va uzunroq bo’lib, bu ularning ovoz diapazonini pastroq va kuchliroq qiladi, ayollar esa yuqori notalarni erkinroq bajarishi mumkin. Shu bilan birga, gender stereotiplari ham pedagogik jarayonda ta’sir ko’rsatadi: ba’zi hollarda ayollarga “past va kuchli ovoz chiqarmang” yoki erkaklarga “yuqori notalarni bajarmang” kabi cheklovlar qo’yiladi, bu ijrochining ovoz imkoniyatlarini to’liq rivojlantirishga to’sqinlik qiladi.

Gender tenglikni ta’minlash usullari pedagogik yondashuvni individual asosda tashkil etishni talab qiladi. Masalan:

- Ayol ijrochiga kuchli past notalarni bajarishga ruxsat berish va maxsus mashqlar orqali ovozini mustahkamlash;
- Erkak ijrochiga yuqori notalarni yengil va xavfsiz tarzda o’rgatish;
- Mashg’ulotlarda stereotipik “erkak ovozi” yoki “ayol ovozi” cheklovlaridan voz kechish.

Masalan: 1. Professional xonanda S. Yusupova past registrlarni rivojlantirib, klassik va xalq qo’shiqlarini birdek ijro eta oladi;

2. Erkak vokalist J. Smith yuqori notalarni o’rganish orqali pop va klassik

janrlarda muvaffaqiyat qozongan.

Shu tarzda, pedagogik yondashuv individual ovoz xususiyatlari va gender stereotiplarini hisobga olib tashkil etilganda, ijrochilar o‘z imkoniyatlarini to‘liq namoyon eta oladi.

Vokal pedagogikada ovoz postanovkasi va gender tenglikni uyg‘unlashtirish ijrochining texnik va ifodaviy imkoniyatlarini maksimal rivojlantirishga qaratilgan. **Mashg‘ulotlarda individual yondashuv** asosiy printsiplari bo‘lib, har bir ijrochining anatomik va fiziologik xususiyatlari hisobga olinadi. Masalan, past ovozli ayol ijrochiga past registrlarni mustahkamlash mashqlari beriladi, yuqori ovozli erkak ijrochiga esa yuqori notalarni xavfsiz o‘rgatish metodikasi qo‘llanadi.

Ovoz texnikasini genderga qarab moslashtirish orqali ijrochilar turli janrlar va uslublarda erkin ijro qilishi mumkin. Bu nafaqat texnik jihatdan, balki ifodaviy mahoratni rivojlantirishga ham yordam beradi. [4.58].

Zamonaviy pedagogik tajribalar va misollar:

- Xalqaro vokal ustalari mashg‘ulotlarda gender stereotiplarini hisobga olmasdan individual mashqlar tizimini ishlab chiqadi.

- Ko‘plab konservatoriyalarda erkak va ayol talabalarga ovoz postanovkasi mashqlari moslashtirilgan holda taqdim etiladi, bu esa gender tengligini rag‘batlantiradi.

- Masalan, Yevropa vokal akademiyalarida ayol va erkak ijrochilar uchun umumiy mashq tizimi mavjud bo‘lib, ularning ovoz diapazonini va ifodaviy imkoniyatlarini bir xil darajada rivojlantirishga yordam beradi.

Shu yondashuv orqali ovoz postanovkasi jarayoni nafaqat texnik, balki ijtimoiy va pedagogik jihatdan ham gender tengligini ta‘minlovchi vosita sifatida qo‘llaniladi.

Ovoz postanovkasi vokal ijrochilikning poydevorini tashkil etadi va ijrochining texnik, ifodaviy hamda estetik mahoratini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. U orqali ijrochi nafaqat tovush sifatini oshiradi, balki ovoz diapazonini kengaytirib, ijodiy erkinlikka erishadi. [8.2.].

Pedagogik jarayonda gender tenglikni ta‘minlash ham muhimdir. Erkak va ayol ijrochilarning anatomik va fiziologik farqlari, shuningdek, stereotipik qarashlar hisobga olinib, mashg‘ulotlar individual tarzda tashkil etilishi kerak. Shu yondashuv ijrochilarning imkoniyatlarini to‘liq rivojlantirishga va vokal san’atda adolatni ta‘minlashga xizmat qiladi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar:

- Genderga oid pedagogik metodlarni yanada mukammallashtirish;
- Turli janr va uslublarda ovoz postanovkasini qo‘llash tajribasini o‘rganish;
- Ovoz salomatligi va psixologik jihatlarni hisobga olgan holda individual mashq tizimlarini ishlab chiqish.

Xulosa qilib aytganda, ovoz postanovkasi va gender tenglik masalalari birgalikda ko‘rib chiqilganda, zamonaviy vokal pedagogikasi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдуллаев А. Вокал ижрочилиги асослари. Тошкент: 2015.
2. Titze I. Principles of Voice Production. National Center for Voice and Speech, 2000.
3. Sundberg J. The Science of the Singing Voice. Northern Illinois University Press, 1987.
4. Internet manbalari: <https://ziyonet.uz> , <https://edu.uz>
5. Duffy, J. (2010). *Gender and Voice: Social and Cultural Perspectives*. London: Palgrave Macmillan.
6. Titze, I. R. (2000). *Principles of Voice Production*. Iowa City: National Center for Voice and Speech.
7. Yuldoshev, U. (2018). Problems of Choosing Methods and Technologies in Musical Pedagogics. Eastern European Scientific Journal, (2).
8. Yuldoshev, U. Y. (2021). PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE PROFESSIONAL PREPARATION OF THE FUTURE MUSIC TEACHER. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 2(10), 56-61.